

สมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด Perioperative Nurse Competencies

สมาคมพยาบาลห้องผ่าตัดแห่งประเทศไทย
พ.ศ. 2554

ISBN 978-974-350-657-4

สมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด Perioperative Nurse Competencies

เลขทะเบียน **M 0149570**

วันลงทะเบียน **26 พค. 2559**

เลขเรียกหนังสือ

สมาคมพยาบาลห้องผ่าตัดแห่งประเทศไทย

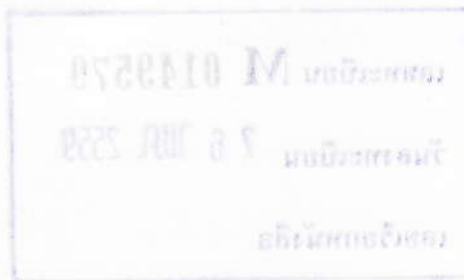
พ.ศ. 2554

สมาคมพยาบาลห้องผ่าตัดแห่งประเทศไทย สมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด

พิมพ์ครั้งที่ 1
พ.ศ. 2554
สงวนลิขสิทธิ์

ISBN 978-974-350-657-4

ราคา 50.00 บาท

สำนักพิมพ์กรุงเทพเวชสาร

3/3 สุขุมวิท 49 แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110
โทร. 0-2258-7954, 0-2662-4347
โทรสาร 0-2258-7954
E-mail : bkkmed@gmail.com

คำนำ

สมาคมพยาบาลห้องผ่าตัดแห่งประเทศไทย ได้จัดตั้งขึ้นตั้งแต่ 30 มีนาคม 2550 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งของสมาคมฯ คือการส่งเสริมและสนับสนุนสมาชิกเกี่ยวกับการพัฒนาทางวิชาการ การวิจัยและการปฏิบัติการพยาบาลทางห้องผ่าตัด ให้ถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐานสากล การกำหนดสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัดจึงเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาพยาบาลห้องผ่าตัดเพื่อพัฒนาศักยภาพตนเองให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะงานตามบทบาทหน้าที่ โดยมีเป้าหมายให้ผู้ป่วยที่มารับการผ่าตัดมีความปลอดภัย มีความพึงพอใจ และเป็นไปตามมาตรฐานสากล

คณะกรรมการจัดทำสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัดสมาคมพยาบาลห้องผ่าตัดแห่งประเทศไทย เริ่มดำเนินการในเรื่องนี้ตั้งแต่ปีพ.ศ.2552 คณะกรรมการประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันการศึกษา และพยาบาลผู้ชำนาญการจากห้องผ่าตัดต่างๆ โดยศึกษาค้นคว้าความรู้เรื่องสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด วิเคราะห์บทบาทหน้าที่และลักษณะงานของพยาบาลห้องผ่าตัด นำมาจัดทำร่างสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด โดยนำแนวคิด AORN's Perioperative Patient Focused Model และ AORN's Perioperative Competencies มากำหนดกรอบสมรรถนะและพิจารณาให้สอดคล้องกับบริบทการทำงานของพยาบาลห้องผ่าตัดในโรงพยาบาลทุกระดับทั้งภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้การทำหน้าที่ของพยาบาลห้องผ่าตัดจะต้องมีความรู้และทักษะในบทบาทของ scrub nurse และ circulating nurse สำหรับการผ่าตัดแต่ละชนิด คณะกรรมการฯ จึงกำหนดชนิดของหัตถการแต่ละประเภทในแบบประเมินเพื่อให้หน่วยงานเลือกประเมินตามความเหมาะสม

สำหรับการประเมินสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด ได้นำรูปแบบการประเมินสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัดของคณะแพทยศาสตร์วชิรพยาบาล มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช มาเป็นต้นแบบในการพัฒนาให้สอดคล้องกับสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัดที่คณะกรรมการฯ จัดทำ หลังจากนั้นได้นำร่างสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด พร้อมทั้งแบบประเมินให้ผู้แทนพยาบาลห้องผ่าตัดจากโรงพยาบาลทุกระดับ ทั้งโรงพยาบาลมหาวิทยาลัย โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลเฉพาะทางของภาครัฐ และโรงพยาบาลเอกชน พิจารณาถึงเนื้อหาสาระและความสอดคล้องกับลักษณะงานของโรงพยาบาลแต่ละระดับ และนำข้อคิดเห็นมาปรับปรุงและจัดทำเป็นสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัดที่ทุกโรงพยาบาลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

เหมาะสมกับหน่วยงานของตนเองได้ และเมื่อหน่วยงานได้นำไปประยุกต์ใช้ สมาชิกฯจะขอ
ติดตามประเมินผลการนำไปใช้ เพื่อพัฒนาต่อไป

ท้ายที่สุดนี้ขอขอบคุณคณะกรรมการทุกคนที่ได้เสียสละดำเนินการจนแล้วเสร็จขอขอบคุณ
ผู้แทนพยาบาลห้องผ่าตัดจากโรงพยาบาลต่างๆ จำนวน 40 โรงพยาบาล ที่มาร่วมให้ความคิด
เห็นและข้อเสนอแนะ รวมทั้งทุกคนที่เกี่ยวข้องในการทำให้สมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัดเล่มนี้
ออกสู่สายตาสมาชิกและผู้สนใจ

ผศ.ศิริธร ทุภธัญญ์

ประธานคณะกรรมการจัดทำสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัดฯ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	-
สารบัญ	-
สมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด	5
สมรรถนะการดูแลความปลอดภัยผู้ป่วย	6
1. สมรรถนะการป้องกันการบาดเจ็บเนื้อเยื่อจากสารเคมี	6
2. สมรรถนะการป้องกันการบาดเจ็บเนื้อเยื่อจากเครื่องจี้ไฟฟ้า	7
3. สมรรถนะการป้องกันการบาดเจ็บเนื้อเยื่อจากรังสี	7
4. สมรรถนะการป้องกันการบาดเจ็บเนื้อเยื่อจากการเคลื่อนย้าย	8
5. สมรรถนะการป้องกันการบาดเจ็บเนื้อเยื่อจากการจัดท่า	8
6. สมรรถนะการป้องกันการบาดเจ็บเนื้อเยื่อจากเลเซอร์ (Laser)	9
7. สมรรถนะการป้องกันอันตรายจากการใช้เครื่องรัดห้ามเลือด (Tourniquet)	9
8. สมรรถนะการป้องกันอันตรายจากสิ่งแวดล้อม และอุปกรณ์อื่น ๆ	10
9. สมรรถนะการป้องกันอันตรายจากสาเหตุอื่นๆ	11
9.1 สมรรถนะการป้องกันอันตรายจากการใช้ยา	11
9.2 สมรรถนะการส่งสิ่งส่งตรวจ	11
9.3 สมรรถนะการป้องกันการผ่าตัดผิดพลาด (ผิดคน ผิดข้าง ผิดอวัยวะ ผิดหัตถการ)	11
9.4 สมรรถนะการป้องกันสิ่งตกค้างในร่างกายผู้ป่วย	12
สมรรถนะการพยาบาลผู้ป่วยด้านร่างกาย	13
1. สมรรถนะการป้องกันการติดเชื้อ	13
2. สมรรถนะการดูแลการกำซาบของเนื้อเยื่อ	15
3. สมรรถนะการดูแลอุณหภูมิกาย	16
4. สมรรถนะการดูแลภาวะสมดุลของสารน้ำ อิเล็กโทรไลต์ และกรดต่าง	16
5. สมรรถนะการดูแลการทำงานระบบหัวใจและหลอดเลือด	17
6. สมรรถนะการจัดการความปวด	17

สมรรถนะการพยาบาลผู้ป่วยด้านการตอบสนองพฤติกรรม	19
1. สมรรถนะการให้ความรู้แก่ผู้ป่วยและญาติ	19
2. สมรรถนะด้านจริยธรรมและการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย	21
สมรรถนะพยาบาลด้านระบบสุขภาพ	26
1. ความเป็นวิชาชีพ	26
2. การปฏิบัติตามนโยบายและมาตรฐานของหน่วยงาน	26
3. การสนับสนุนเป้าหมายขององค์กร	26
การประเมินสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด	27
เกณฑ์การประเมินสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด	28
วิธีการใช้แบบประเมินสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด	29
บรรณานุกรม	30
แบบประเมินสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด	31
ภาคผนวก	41

สมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด

Perioperative Nurse Competencies

พยาบาลห้องผ่าตัด (Perioperative Nurse) เป็นพยาบาลวิชาชีพ ที่ดูแลผู้ป่วยที่มา รับการผ่าตัด หรือหัตถการอื่นๆในห้องผ่าตัด ทั้งระยะก่อนผ่าตัด ขณะผ่าตัด และหลังผ่าตัด โดยใช้ กระบวนการพยาบาลในการประเมิน วินิจฉัย วางแผน ปฏิบัติการพยาบาล และประเมินผลผลลัพธ์ การปฏิบัติการพยาบาล ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ รวมทั้งใช้ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอื่นๆในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ดังนั้นพยาบาลห้องผ่าตัดจึงต้องมีสมรรถนะ ที่เพียงพอและสอดคล้องตามบทบาทหน้าที่ดังกล่าว

สมรรถนะ (Competency) คือ ความสามารถ (Ability) ในการกระทำการใดๆ ที่อยู่ใน ระดับที่เป็นที่ยอมรับ (Cambridge International Dictionary, 1995) JCAHO (1993 อ้างใน Gruendemann and Fernsebnee, 1995) ให้ความหมายของสมรรถนะพยาบาลว่า คือ ความสามารถของพยาบาล ในการปฏิบัติงาน โดยมีทักษะและลักษณะส่วนบุคคลที่จำเป็นเพียงพอสำหรับตำแหน่งหน้าที่ของ งาน หรือการปฏิบัติงานในตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย โดยนำความรู้ ทักษะ ทศนคติ และ พฤติกรรมมาใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ส่วน AORN (AORN, 1999) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะ (Competency) ว่าหมายถึง ความรู้ ทักษะ และความ สามารถที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทของพยาบาลวิชาชีพในห้องผ่าตัด

ประเภทของสมรรถนะ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท (จิรประภา อัครบวร, 2549) ได้แก่

1. สมรรถนะหลัก (Core competency) คือ พฤติกรรมที่ดีที่ทุกคนในองค์กรต้องมี เพื่อ แสดงถึงวัฒนธรรมและหลักนิยมขององค์กร
2. สมรรถนะตามสายงาน (Functional competency) คือ คุณลักษณะที่พนักงานที่ปฏิบัติงาน ในตำแหน่งต่างๆ ควรมีเพื่อให้งานสำเร็จและได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ

ดังนั้นสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด จึงหมายถึง ความสามารถของพยาบาลห้อง ผ่าตัดในการนำความรู้ และทักษะมาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยตามขอบเขตของบทบาทหน้าที่ รวมทั้งคุณลักษณะอื่นๆตามกำหนดในตำแหน่งงาน

คณะกรรมการจัดทำสมรรถนะสมาคมพยาบาลห้องผ่าตัดแห่งประเทศไทย ได้พิจารณา และมีความเห็นว่า สมรรถนะหลักเป็นความสามารถของพยาบาลที่ทุกคนพึงมี ซึ่งกำหนดโดย

แต่ละสถาบันและสอดคล้องกับองค์วิชาชีพ คณะกรรมการจัดทำสมรรถนะฯจึงจัดทำสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัดตามสายงานเท่านั้น โดยวิเคราะห์ความต้องการของผู้ป่วย ลักษณะงานขอบเขตความรับผิดชอบและบทบาทของพยาบาลห้องผ่าตัด และนำกรอบแนวคิดจาก AORN Perioperative Patient Focused Model และ AORN's Perioperative Competencies มาประยุกต์ใช้ โดยคำนึงถึงการพยาบาลแบบองค์รวม การใช้กระบวนกรพยาบาล และครอบคลุมทุกมิติทางการพยาบาล

สมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัดประกอบด้วยสมรรถนะ 4 ด้านดังนี้

1. สมรรถนะการดูแลความปลอดภัยผู้ป่วย
2. สมรรถนะการพยาบาลผู้ป่วยด้านร่างกาย
3. สมรรถนะการพยาบาลผู้ป่วยด้านการตอบสนองพฤติกรรม
4. สมรรถนะพยาบาลด้านระบบสุขภาพ

สมรรถนะการดูแลความปลอดภัยผู้ป่วย

1. สมรรถนะการป้องกันการบาดเจ็บเนื้อเยื่อจากสารเคมี

1.1 ประเมินประวัติการแพ้ ได้แก่ การแพ้ยา อาหาร วัสดุทางการแพทย์ และสารเคมี รวมทั้งบันทึกและสื่อสารให้ทีมผ่าตัดทราบ

1.2 ป้องกันผู้ป่วยที่มีความเสี่ยงต่อการแพ้ยาทางเคมี เช่น ถุงมือ ท่อระบายต่างๆ สายสวนปัสสาวะ เป็นต้น โดยการเตรียมอุปกรณ์ที่ไม่ได้ทำจากยางธรรมชาติ ประสานงานกับทีมผ่าตัดล่วงหน้า สำหรับผู้ป่วยกลุ่มนี้และประเมินประสิทธิผลของการปฏิบัติ

1.3 ป้องกันการบาดเจ็บเนื้อเยื่อจากน้ำยา

1.3.1 เลือกใช้น้ำยาที่เหมาะสมกับผู้ป่วย สภาพผิวหนัง บริเวณผ่าตัด และชนิดของการผ่าตัด

1.3.2 ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดของหน่วยงานในการใช้น้ำยาต่างๆ

1.3.3 บันทึกชนิดน้ำยา วิธีใช้และบริเวณที่ใช้ในแบบบันทึกการพยาบาลขณะผ่าตัด

1.3.4 ถ้าใช้ร่วมกับเครื่องจี้หรือเลเซอร์ ต้องรอให้น้ำยาที่ติดไฟงายแห้งก่อน

1.4 ประเมินอาการ และอาการแสดงของการบาดเจ็บเนื้อเยื่อจากสารเคมี โดยการสังเกตความผิดปกติบริเวณผิวหนังที่ใช้น้ำยา และอาการแพ้ในระบบอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำยาบันทึก ส่งต่อข้อมูลและติดตามผล